

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВІЗУАЛЬНОЇ КРЕАТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ВПРАВ

Кущ О. С., Хоменко С. М.

*Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського
akushchuniver@gmail.com*

В сучасних умовах інтелектуальний і творчий потенціал особистості виступають найважливішими умовами прогресивного розвитку суспільства. У зв'язку з цим підвищується значущість таких якостей особистості як відкритість новому досвіду, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, творче ставлення до дійсності [1-2].

В психологічній науці виділяють три основні види креативності: соціальна креативність (В. Куніцина, А. Попель, К. Романова та ін.), особистісна креативність (Р. Белоусова, Н. Вишнякова, А. Маслоу, О. Саннікова, Є. Тунік та ін.), інтелектуальна креативність (Е. Кульчицька, С. Медник, С. Симоненко, Т. Ушакова та ін.). До інтелектуальної креативності відносяться образна та вербальна креативність. Особливої актуальності набуває вивчення візуальної креативності в підлітковому віці. Як зазначено в наукових дослідженнях, саме в цьому віці виникають внутрішні і зовнішні умови для розвитку візуального мислення як найвищого ступеня становлення наочних видів мисленнєвої діяльності в онтогенезі (О. Іванюта, С. Симоненко). Це дозволяє вважати зазначений вік сензитивним для розвитку візуальної креативності як процесуального компоненту візуального мислення.

Основною тенденцією розвитку сучасного суспільства виступає комп'ютеризація та інформатизація людського життя. Використання комп'ютерних технологій в інтелектуальній діяльності людини стимулює розвиток її творчих здібностей (М. Кременчуцька, Ю. Максименко, Є. Машбиць, Н. Пов'якель та ін.). Дані літератури свідчать, що впровадження комп'ютерних технологій в учбову діяльність забезпечує всебічний розвиток особистості через активізацію пізнавальної сфери. Адже, процес роботи учнів з різними комп'ютерними пакетами прикладних програм, опанування новітніх мультимедійних систем, поринання у штучно створену віртуальну реальність позитивно впливає на розвиток творчого потенціалу особистості дитини, стабілізує її самооцінку, впливає на розвиток інформаційної культури. Комп'ютерні програми виступають полігоном для розробки і

апробації новітніх технологій моделювання, візуалізації і штучного інтелекту. Незважаючи на це, в психологічній науці недостатньо використовується розвивальний потенціал комп'ютерних тренінгів. Більша їх частка спрямована на формування творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку, залишаючи поза увагою потреби у розвитку креативності підлітків [3-4].

Дослідження мало на меті оцінити психологічний вплив комп'ютерних вправ на розвиток візуальної креативності підлітків.

У процесі дослідження використовувалися такі методи: теоретичні – аналіз, узагальнення і систематизація теоретичних підходів та емпіричних результатів, що містяться у наукових літературних джерелах; емпіричні – спостереження, бесіда, аналіз продуктів діяльності, тестування.

Психодіагностичні методики використовувались для вивчення особливостей розвитку структурних компонентів візуальної креативності у підлітків: методика трансформації візуального образу – ТВО (С. Симоненко), методика П. Торренса (модифікований варіант М. Холодної), «Піктограма» (О. Лурія), «Зірки і хвили» (У. Аве-Лаллемант). Для дослідження особливостей розвитку вербальної креативності – методика RAT (С. Медника).

Математико-статистичні методи опрацювання отриманих результатів, а саме кореляційний аналіз (за критерієм Спірмена), порівняльний аналіз, визначення достовірності відмінностей (за критерієм Стьюдента).

Досліджено особливості розвитку візуальної креативності в підлітковому віці, динаміку та взаємозв'язки її структурних компонентів. Встановлено, що в означеному віці відбувається нерівномірне зростання показників всіх структурних компонентів візуальної креативності. Позитивна динаміка зростання показників продуктивності висунення візуальних гіпотез, візуальної оригінальності, стратегіально-семантичної гнучкості спостерігається у віці 12 років; поступове зниження рівня розвитку всіх показників у віці 13 років; наступне зростання у віці 14 років. Показник «продуктивність висунення візуальних гіпотез» зростає протягом підліткового віку, пік його припадає на вік 12 років. Показник «візуальна оригінальність» характеризується значним якісним і кількісним зростанням у віці 12 та 14 років, та зниженням рівня розвитку означеного показника у віці 13 років. «Стратегіально-семантична гнучкість» також характеризується значним підвищенням показників

протягом підліткового віку та переходом від домінування кольору у віці 11-12 років до домінування форми у віці 13-14 років при вирішенні творчих задач.

Виявлено додатні взаємозв'язки між структурними компонентами візуальної креативності у підлітків: між продуктивністю висунення візуальних гіпотез та візуальною оригінальністю; продуктивністю висунення візуальних гіпотез та стратегіально-семантичною гнучкістю; візуальною оригінальністю та стратегіально-семантичною гнучкістю, що зростають протягом підліткового віку. Розкрито взаємозв'язки між візуальною креативністю та іншими процесуальними компонентами візуального мислення, такими як: продуктивність висунення візуальних гіпотез та конструктивна активність; продуктивність висунення візуальних гіпотез та вербальна оригінальність; продуктивність висунення візуальних гіпотез та категоріальна гнучкість; візуальна оригінальність та конструктивна активність; візуальна оригінальність та вербальна оригінальність. Встановлено, що підлітковий вік (11-14 років) характеризується нерівномірним розвитком структурних зв'язків між візуальною та вербальною креативністю. Взаємозалежність їх структурних компонентів існує на більш ранніх етапах підліткового віку (11-12 років). У віці 13-14 років спостерігається значне зниження взаємозв'язків між структурними компонентами означених видів креативності: візуальною оригінальністю та вербальною оригінальністю; продуктивністю висунення візуальних гіпотез та вербальною продуктивністю. Це свідчить про розмежування, самостійність функціонування візуальної та вербальної креативності у старшому підлітковому віці і розширює уявлення про взаємодію візуальної та вербальної форм мислення на різних етапах підліткового віку.

В результаті проведеного діагностичного дослідження з метою визначення змін в рівні розвитку візуальної креативності у підлітків контрольної та експериментальної груп за методиками: ТВО (С. Симоненко), методика П. Торренса (модифікація М. Холодної), «Зірки і хвили» У. Аве-Лаллемант отримано дані та узагальнені результати експериментальної та контрольної групи, що представлено у *таблиці 1*.

Таблиця 1 – Загальний рівень показників структурних компонентів візуальної креативності підлітків експериментальної і контрольної групи до і після проведення комп'ютерного тренінгу

Групи підлітків (N=15)		Показники					
		Продуктивність висування візуальних гіпотез		Візуальна оригінальність		Стратегіально-семантична гнучкість	
		до	після	до	після	до	після
Контрольна група	X _{ср}	1,18	1,20	0,76	0,81	1,77	1,78
	t	4,45		5,32		0	
Експериментальна група	X _{ср}	1,29	1,47	0,71	0,91	1,53	1,8
	t	8,85		3,9		7,28	

Проведено порівняльну діагностику особливостей розвитку візуальної креативності у підлітків експериментальної групи до і після використання комп'ютерних вправ та виявлено, що відбулися зміни в оцінках показників структурних компонентів візуальної креативності, а саме зростання продуктивності висунення візуальних гіпотез, візуальної оригінальності та стратегіально-семантичної гнучкості. Виявлено статистично значущі відмінності між показниками структурних компонентів візуальної креативності у підлітків експериментальної групи до і після тренінгу, що підтверджує положення про розвиток візуальної креативності в підлітковому віці саме за допомогою комп'ютерного тренінгу.

Одержані результати дослідження підтверджують положення про ефективність використання комп'ютерних технологій щодо розвитку візуальної креативності в підлітковому віці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грек О. М. Особливості використання інформаційних технологій в розвитку креативності підлітків. *Актуальні проблеми психології*: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. К.: Видавництво «Фенікс», 2019. Т. XII. Психологія творчості. Випуск 26. С. 86–94.

2. Грек О. М. Діагностика та розвиток візуальної креативності в підлітковому віці. *Актуальні проблеми психології*:

проблеми психології обдарованості: зб. наук. праць / За ред. С. Д. Максименко та Р. О. Семенової. Житомир: Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2008. С. 81–86.

3. Павленко В.В. Особливості розвитку креативності дітей підліткового віку. *Професійна освіта в умовах інтеграційних процесів: теорія і практика* : зб. наук. праць / за заг. редакцією проф. Вітвицької С. С. Житомир : ФОП Левковець, 2017. У 2-х ч. Ч. І. С. 89–94.

4. Симоненко С. М. Психологія візуального мислення: стратегіально-семантичний підхід. Одеса : ПНЦ АПН України, 2005.

РОЛЬ ЕМОЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ У ПРОЦЕСІ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ ПІСЛЯ ВАЖКИХ ФІЗИЧНИХ ТРАВМ

Літвінова О. В., Примоленна Ю. Г.

*Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського
litvinova1992@gmail.com*

У контексті триваючого військового конфлікту, значення інтегрованого підходу до реабілітації, який враховує як фізичні, так і психологічні площини відновлення, набуває критичної ваги. Забезпечення адекватної емоційної підтримки може значно покращити реабілітаційний процес, сприяючи швидшому відновленню, підвищенню мотивації пацієнта до виконання реабілітаційних процедур та позитивному сприйняттю свого фізичного стану. Це особливо важливо для військовослужбовців, які в результаті своєї служби можуть зазнати як важких фізичних ушкоджень, так і глибоких психологічних травм, що потребує інтегрованого підходу до лікування. У сучасному медичному та психологічному дискурсі все більше уваги приділяється не лише фізичному, але й емоційному відновленню пацієнтів після серйозних травм. Вивчення емоційної складової в контексті реабілітації є особливо актуальним, адже емоційний стан значно впливає на мотивацію відновлення та загальне благополуччя пацієнтів. Це створює основу для подальших наукових досліджень та розробки ефективних реабілітаційних стратегій на основі всебічного підходу до лікування.

Мета дослідження полягає у визначенні ролі емоційного стану військового в процесі реабілітації після важких фізичних травм.